

אבא בנדויד

אבא פאירשטיין (בנדויד) נולד בי"ב בכסלו תרע"א (3 בדצמבר 1911). סיים את 'תחכמוני' בוורשה, בית-המדרש הגבוה להכשרת רבנים, מוסד שהקנה לתלמידיו 'השכלה ברוח הזמן', אשר מיוגה תרבות יהודית רבנית עם חינוך כללי-פולני-חילוני. בתנוכה תרצ"ד עלה לארץ-ישראל וקבע ישיבתו בירושלים. אחר-כך פנה ללמוד בטכניון בחיפה, אך לאחר פרק לימודים לא-ארוך שב לירושלים. כאן למד תורת המוסיקה בקונסרבטוריון, וברוב עניין היה רושם פרקי חזנות ומסורות ניגונים שקלט בבתי-הכנסת בירושלים.

שנים רבות היה מודר קרקעות. את המקצוע למד מחכמת הנסיון המעשי, ואף התמחה בתורת המפות כשעבד במחיצתו של המהנדס אליעזר ילין. בנדויד רואה עצמו 'איש האדמה' (כלשונו). הרבה עסק בהכנת מפות לאזור ים-המלח, ובמערות עין-גדי היה לן עם חבריו למפעל המדידות והמיפוי.

ב-1942 התגייס לצבא הבריטי. זמן קצר היה במצרים, ואת רוב שירותו עשה באיטליה ביחידת-הנדסה של חיילים מארץ-ישראל. ביחידה זו עסק בקריאת תצלומי-אוויר, במדידת מרחקים על-פי הכוכבים וברישום מפות. בנדויד אף חידש בשיטות המיפוי, וחידוש אחד נקרא על שמו. ב-1943, בנפולי, נשא לאשה את חברתו, בת-ירושלים, שהיתה חיילת בצבא הבריטי.

חודשים אחדים אחרי תום מלחמת-העולם השנייה שב לירושלים, ומעתה עבד במחלקת המדידות של ממשלת המנדט. במלחמת השחרור שירת בירושלים. בכוח תבונתו במדידות קרקע ובעשיית מפות עזר הרבה ללוחמים.

ב-1953, כמעט שנה לאחר צאת ספרו הראשון 'לשון מקרא או לשון חכמים', וזמן-מה לאחר שנתאלמן, התחיל לעבוד בי"ד ושם. אימי השואה דחפו אותו למוסד להנצחת זכר הנספים, ולמחקר ותיעוד של השואה. משפחתו של בנדויד נספתה והוא נמלא צורך עמוק לדעת פרטים על נסיבות השמדתה. על גורל בני-משפחתו לא העלה דבר בחיפושיו בעדויות שבי"ד ושם.

לקראת פרסום ספרו הראשון שינה את שמו לשם העברי בנדויד, לזכר אביו דויד הי"ד. לשם ייחודי-מה בחר את הכתיב במלה אחת, ועל-פי אמונתו בחשיבות הכתיב המלא אימץ את הכתיב 'דויד'.

בנדויד מסתפק במועט, ומותרותיו — ספרים טובים לספרייתו וקונצרטים. מרצונו ולטובתו בחר לעבוד בי"ד ושם' חצי משרה בלבד. היה בה די למחייתו וגם פנאי למחקר ולכתיבה. המהדורה המתוקנת והמורחבת של 'לשון מקרא ולשון חכמים' היא ברובה פרי שקידתו בפרק חייו זה, ועל החיבור הזה זכה בפרס ביאליק לשנת תשכ"ט.

בנדויד הוא מוסמך האוניברסיטה העברית בלשון עברית, והחוגים המשניים שסיים היו ערבית וגאוגרפיה של ארץ-ישראל. בכל תחנה מתחנות פעילותו הוא משלב השכלה והלכה בכשרון המעשה. ב'יד ושם' ערך פרסומים וספרות-עדויות ואף סייע בתרגומים מפולנית, מגרמנית ומיידיש. גם חיבר מילון למונחים נאציים ובו הביא מונחים, תרגומים ותעתיקים למלים לועזיות. כשרונו של בנדויד במיפוי עמד לו גם כאן. הוא רשם שתי מפות, האחת חשובה במיוחד: מפה שציינה מקומות-ריכוז לגירושי יהודים, מסלולי שילוחים ומרכזי פרטיזנים.

בסוף 1959 קיבל עליו שליחות מטעם האקדמיה ללשון העברית, להיות 'יועץ לענייני הלשון העברית' ברדיו. מעתה שוב נשא בעול משרה מלאה; ובאמת, נדרש לכל השואלים לעצתו בחצות הלילה והשכם בבוקר.

בנדויד ממעיט לספר על עצמו, אך לעתים מרבה שיחה בסוגיות לשון. כך דרכו גם עם אנשי-שיחו. בקיצור נעים הוא שואל לשלומם ולמצב הלימודים ואינו מקשה בחקירות אישיות. לכבודו ולסגנונו זה של בנדויד, רק קיצור 'תולדות חיים' ניתן כאן, וכולו לפי מה שהוא עצמו סיפר לפעמים רחוקות בעתות של 'חשבון חייו' בכלל ו'חשבון ימי עבודתו ברדיו' בפרט.

בשנים הראשונות לעבודתו ברדיו ערך את 'שבועון הלשון' והביא בו רשימות רבות משלו (סקירות ספרים ומאמרים בענייני לשון, תשובות מלומדות לשאלות מאזינים ועוד). את רוב דבריו אלה מעולם לא הביא לדפוס. כשיחותיו העממיות כן כמה הרצאות מדעיות חשובות שקרא בכינוסים: הן נרשמו בזכרון השומעים, ובכתובים לא באו. (למשל, הרצאות מקוריות על טעמי-המקרא מבחינתם המוסיקאלית — השמיע, ובזאת הסתפק). דעתו של בנדויד, כי לא כל מה שאדם מרצה ראוי לו לפרסם בכתב, מלמדת יפה עליו, אך מחסרת את מי שלא שמע מפיו ומבקש ללמוד מן המאמר המודפס.

בשנים הראשונות לעבודת-הרדיו הרבה בנדויד להדריך קריינים ועורכים. את רוב כללי המבטא והתחביר ואת העצות לדיוקי סגנון קולע ושקוף רשם ב'מדריך לרדיו ולטלוויזיה' (1964). יותר מ-300 ערכים מכלל סעיפי הספר לא הובאו עד אז במדריכי-לשון אחרים. ועוד ביעורי טעויות, סילוקי מכשלות שבסדר מלים מבלבל, רשימות-מונחים בתחומים מיוחדים, כגון חוקה ומשפט, הציע ב'חוזרים' שהופנו לכל העורכים, במכתבים אישיים ובשיחות. משקמה הטלוויזיה עשה לתקנת הלשון גם בה. עורכים שהדריך בעל-פה או בכתב (באמצעות המדריך) עומדים על משמר הלשון בטלוויזיה וברדיו. אין 'בית-מדרשו' של בנדויד רק מערכת חוקים מוצקים שאסור לזוז מהם, אלא לומדים בו גם דרכי חשיבה לפתרונות חדשים וסגולות של שיקול-דעת להכרעות גמישות.

בנדויד הגה את 'רגע של עברית', וב-1971 החלו לשרד את הפינה היומית הזאת. 'רגעים' אחדים הצמיחו שעות של פולמוס ומערבולת דעות ורגשות. להשגות שבכובד-ראש השיב בנדויד כרצינותו. הציבור ברובו אהד את תוכן ה'רגעים', ועל הצלחת תכניתו זכה בנדויד בפרס רשות השידור לשנת 1974. הוא היה היוזם והמחבר הראשון, אך לא שאף כלל להיות בעל 'הוראת רגע' יחיד. את כספי הפרס הפקיד בידי הרשות לשם 'מענק עידוד' למחברים אחרים, כדי שיכתבו גם הם 'למניעת שגרה

ולרענן צורה ותוכן. ב-1978 הופסק שידור התכנית 'מאין מחברים' ומיד דרשו מאזינים רבים לחדש אותו. בשנה זו גם קיבלה האקדמיה ללשון העברית את מלוא האחריות לתיקונים ולהמלצות המובעים ב'רגע של עברית'.

בנדויד עמד על עצמת הפרסומת המשודרת ועל כוחה להקנות דרכי-לשון נכונות (למשל, הקפדה על שמות-המספר) או, חלילה, להשריש שגיאות ולהפיץ זרויות חדשות. לפיכך הנהיג, שכל תשדיר פרסומת — לשונו תיבדק. הפרסומת נקייה אפוא משיבושים שיש עמם קלון (גם לפרסומאי) והסטיות הקלות הנסלחות בדוחק החרוזה, המנגינה והפנייה להמון הצרכנים הן 'טעויות ברשות המדקדק', המתחשב באופי הפרסומת.

בנדויד ביקש לחבב על העורכים ועל ציבור המאזינים שפה ברורה, נעימה, מדויקת וקצרה, נקייה מסרבולי מליצה מערפלת ואף אין בה ביטויים ארמיים אשר בדרך-כלל הם שגויים בצורתם ואינם מכוונים לעניין.

תמיד הוא מחנך שלא להוציא ביטוי עברי טוב, מוכר וישן, מפני ביטוי חדיש שריח לעז עולה ממנו, גם אם אין חובה לגרש את הביטוי החדש לגמרי. למשל יש להשיב את 'ניכר' ו'חשוב' על חשבון 'משמעותי', ואין לשכוח לאחל 'רפואה שלמה' גם כש'החלמה מהירה' זכורה לכול.

כאשר קבעה האקדמיה ללשון העברית 'עיצומים' בשביל 'סנקציות', הודיע בכתב לכל העורכים: '...זה המונח העברי שקבעה האקדמיה על-פי ספרות ההלכה. ובכן, בא הקץ לנקיטת סאנקציות. יש ביטויים עבריים נוחים: להטיל עיצומים, לעשות עיצומים, לחדול מעיצומים... הרבה פונים אלינו: מתי סוף סוף תימצא לנו המלה העברית? הנה היא אפוא לפניכם — ולוואי שלא נצטרך לה'.

כשם שלא נרתע מלאסור שיבוש שגור מאוד, כן לא חשש להתיר מה שכבר אסרו ספרים ומורים. כך, למשל, לא מצא כל פסול בצירוף 'פעולות תגמול', עד שקיבל שלל מכתבי-מחאה מאת תלמידים, מורים ומאזינים משכילים שתמהו: הלא אין תגמול אלא שכר טוב (לפי ספר תהלים), וספר לימוד מסוים מלמד שנכון לומר רק 'פעולת גמול'. בנדויד השיב לכל המקשים, כי 'אין לאסור על פי דוגמה אחת, וגם "גמול" משמשת לשכר ולעונש (בלשון התלמוד)'. בסדרה חדשה של תשובות ל'מבקשים להבחין בין גמול לתגמול' קבע, כי 'הבחנה זו אין לה על מה שתסמוך, והרוצה לדייק מוטב יניח גמול-תגמול המשתמעות לשתי פנים ויאמר במפורש פעולת נקם' (העניין הועלה ב-1964).

בנדויד אף לא אסר את השימוש 'שוקל כך וכך', ולנבוכים השיב, כי 'הביטוי מצוי בתלמוד ו"שקל" הוא מן הפעלים הרבים שהם גם עומדים וגם יוצאים' (התשובות משנת 1965).

בקיאותו של בנדויד ב'הוויות הלשון' בימי ספרות המקורות ובזמן הזה היא שפתחה לו פתח ל'קולות' רבות, והן הפתיעו רבים אשר הורגלו בחומרות שלא לצורך. למי שהציע לאסור 'איסור שאינו מוכח' השיב 'די לנו להיאבק על ודאות, ואין להיאבק על ספקות'; ולעורך-לשון שמחק מלים כגון 'זכור', מטעמים של הגיון, כתב: 'אנו עורכים את הלשון ואין לנו זכות לשנות את תוכן הדברים'.

בשביל ללמוד את משנתו הלשונית של בנדויד ראוי לעיין בדבריו לפני מליאת רשות השידור ב-4.10.65, 'סקירה על בעיות הלשון בקול ישראל'. באותה ישיבה דן בענייני מבטא, דקדוק וסגנון. הנה מקצת דעותיו: '...מה לקבל מן המסורת ועל מה לוותר — הלא זה המאבק הנצחי בין הישן לחדש'; 'לא על הדקדוק לבדו הלשון עומדת. חייב הכותב עברית לדעת לא מעט צירופי לשון ממסורת הספרות ולהשתמש בהם במקום הנכון...'; 'תפקידה של הנורמה לשמור מפני ניתוק. טיפוח זה של המסורת הוא שיקים את הגדר בין העבר להווה, והמכשיר האדיר ביותר לביצוע המלאכה הזאת הלא הוא שירת השידור...' ויעוין גם כמה שהשמיע בנדויד בישיבות המליאה של האקדמיה ללשון העברית. הדברים פורסמו בזכרונות האקדמיה, כרך י-יא (תשכ"ג-תשכ"ד), עמ' 168-174; כרך יג (תשכ"ו), עמ' 18-21; כרך כא-כד (תשל"ד-תשל"ז), עמ' 265-271.

הדי 'העברית של בנדויד' נשמעים יום יום, ואולם מחקר מדעי שיבדוק את ההישגים (ואין הם מעטים) ואת האכזבות, את העקרונות הנוטים לשמרנות ואת הסברות 'לכאן ולכאן' שמביאות לידי התחדשות, את התגובות השקטות והרוגשות, האוהדות והמסתייגות ואפילו את התמורות שכבר חלו בתגובות עצמן — מחקר כזה ייעשה בכוא שעתו.

בפברואר 1982 קיבל בנדויד את 'פרס מנהל הרדיו' על מפעלו הנכבד. בראשית יולי 1982 פרש לגמלאות, ועדיין לא הוציא עצמו מכלל העושים בלשון: הוא משתתף בישיבות ועדת הלשון שמטעם מליאת רשות השידור ומוסיף להיות איש עצה נאמנה ליועצת-הלשון כיום, רות אלמגור-רמון, ולכל העורכים המתחבטים בשאלות דקדוק וניסוח. ואולם אין בנדויד מתערב מיזמתו ואינו מציע פתרונות, פרי נסיונו ותושייתו, אלא אם כן הוא נשאל לדעתו. הלא זו דרכו: הכול במידה.

בג' באדר תשמ"ג, משלא היה עוד עובד האקדמיה ללשון העברית, נבחר להיות חבר בה. בישיבות האקדמיה הוא משתתף ולהחלטותיה הוא שותף.

גם בימי יגיעתו ברשות השידור נתפנה למחקר, ובכל זאת הרגיש שמחמת כובד המלאכה ניתן רוב חילו למעשה ולא לתורה. בנדויד מקווה מאוד להשלים במהרה את ספרו 'לשון מקרא ולשון חכמים' בכרך הסיכום: מילון משווה של לשון מקרא ולשון חכמים. הספר עשוי טורים מקבילים המציעים חילופי מלים, צורות, הצרכות, ובייחוד (וזה החידוש היקר ללבו) מקבילות של דקויות-ניסוח ומבני-משפטים בשתי הלשוניות. בכרך זה בנדויד רואה את תמצית עיוניו, ולדעתו, אוצר החומר החדש יהיה לתועלת החוקרים את העברית הקדומה ופתח עזרה למסגננים את העברית החדשה.

אסתר גולדנברג

רק מיום שהעזתי להציב את רגליי בנעליו הגדולות של אבא בנדויד התחלתי להבין עד כמה הן גדולות באמת. ואף היום עדיין הן מוסיפות לצמוח לנגד עיניי, וכיוון הצמיחה ומידתה מפתיעים אותי שוב ושוב.

בגלל רתיעתו של בנדויד מן הפרסום לא יוכל אדם לשער את גודל אישיותו, אלא מתוך קשר רצוף של עבודה. נראה שהבלשנות היתה רק אחד התחומים שעוררו את סקרנותו המדעית, וכמעט במקרה עשה דווקא אותה פרנסה. כשהוא בא לקראתך, ובידו חוברת מפורטת על מסילות הכוכבים, וכולה מלאה הערות, תוספות וסרטוטים בכתב-ידו, דרושות רק דקות מעטות של שיחה ללמדך, שאילו רצה היה אסטרונום דגול או חוקר מצליח בתחום אחר של מדעי הטבע; וכשהוא מספר בענווה את רשמיו מקונצרט, ואגב סיפורו אתה נרמז, שלא במכוון, על כלי-הנגינה שהוא מנגן בהם ועל ריצתו בטקסטים מוסיקליים רב-קוליים, אתה למד, שאילו בחר להיות מוסיקאי היה עולם המוסיקה יוצא נשכר; וכששבת לשונו מכה בלהט במאמר על הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל, הוא מדבר כארכיאולוג מן הצמרת.

מי שישאל ספר מספרייתו הגדולה, בכל תחום שהוא, ימצא סביב הטקסט המודפס הערות צפופות-אותיות, העשויות לפרנס ספר לעצמו. ואולם בדרך-כלל די לו אם בא על סקרנותו; הפרסום וההרצאה מיותרים בעיניו. רק אם הדברים כאש בעצמותיו, ירצה לפרסם אותם. בכל פרסומו הוא מבקש לשנות דרך מחשבה, או לנתץ רעיון ולהציע אחר תחתיו — לתקן את המעוות.

ובתיקון המעוות עסק גם בשנות עבודתו הרבות בקול-ישראל. יוקרה מעולם לא נחשבה בעיניו. נאה היה לו, ועדיין נאה לו, לחקור לעומקה של לשון כדי לפתור עניין מעשי כלשהו בלשון השידור. תלמידיו ברדיו אספו להם פרט לפרט, עד אשר נתעצבה אצלם מעין מערכת של הנחיות. 'תורתו של בנדויד' הם קראו לה. אבל בנדויד עצמו לא הכיר כלל את התורה הזאת. כאותו גאון שלומד מתמטיקה, ואיננו זוכר אף נוסחה אחת, אלא מפתח בעצמו כל נוסחה ונוסחה על-פי הצורך, כך בנדויד. כשהוא צריך להכריע בשאלה שעולה לפניו, הרי הוא בוחן את הדברים מראשיתם, ומסקנתו, בין שהיא פסקנית ובין שאיננה פסקנית, עולה מתוך חומר לשוני עשיר ומתוך מערכת שיקולים עמוקת-ממדים. לכל היותר ייתלה בהערה שסימן לו באחד מספריו, אך לעולם לא יכריע בלי בחינה מחדשה. אוזנו כרויה גם ללשון המתחדשת, ואף היא, על הרובד המדובר שבה ועל שימושי הסלנג שבה, מתערבת בשיקוליו ונוסכת רוח של התחדשות בהכרעותיו. מכאן הרעננות המתמדת שבעבודתו הצנועה וההנאה הרבה להיוועץ בו.

סקרנותו של אבא בנדויד נטולת גבולות. לא רק כתובים וצלילים מעניינים אותו, אלא גם מקומות ובני-אדם. את הארץ הכיר ברגליו, היכרות מעמיקה ורב-צדדית. וגם את הבריות אשר סביבו הוא מעמיק לבחון. די לו בהיכרות קצרה לראות לנפשו של אדם, ומי שהגון וישר בעיניו יזכה למלוא תמיכתו, בידידות כנה ונאמנה. לאחר שבילה שנים רבות את כוחו בעיצוב לשון השידור והניח בה יסודות איתנים ועמוקים, שלא במהרה ייסתרו, נברך אותו בשנים ארוכות ופוריות של מחקר וכתובה, כדי שתחרוג גדולתו מדלת אמותיו אל רשות הרבים.

כתבי אבא בנדויד

תשי"א (1951)

1. לשון המקרא או לשון חכמים? מחברות לספרות, תשי"א.

תשט"ו-תשט"ז (1955-1956)

2. 'שם הפעולה ומשמעותו', לשוננו לעם תשט"ו-תשט"ז:
 - א. 'בָּרָה או בררות?' חוברת נו (ניסן תשט"ו), עמ' 12-20.
 - ב. 'פעולה ועצם', חוב' נח (סיון תשט"ו), עמ' 16-20.
 - ג. 'העשייה והעשוי', חוב' ס-סא (אב תשט"ו), עמ' 27-35.
 - ד. 'פעולה שבצל-פה ובכתב שעל גבי הניר', חוב' סג (מרחשון תשט"ז), עמ' 18-21.
- ה. 'מצב, תהליך וקטעי תהליך', חוב' סה (שבט תשט"ז), עמ' 11-16.
- ו. 'הבחירה שבכוח והבחירה שבפועל', חוב' סו (אדר תשט"ז), עמ' 21-28.

תשי"ז (1957)

3. 'פורענות הניקוד בבתי הספר', הד החינוך כרך לא, חוברת כג (אדר ב' תשי"ז), עמ' 9.
4. 'עוד לפורענות הניקוד', הד החינוך, כרך לא, חוברת מ-מא, עמ' 6; מג-מד, עמ' 10.
5. 'על מה נחלקו בן-אשר ובן-נפתלי?', תרביץ כו, חוברת ד (תמוז תשי"ז), עמ' 385-409.
6. 'מנין החלוקה לתנועות גדולות וקטנות?', הקונגרס השני למדעי היהדות (תשי"ז), כרך 2, החטיבה ללשון העברית, עמ' יד.

תשי"ח (1957/8)

7. 'מנין החלוקה לתנועות גדולות וקטנות?', לשוננו כב, חוברת א (תשרי תשי"ח), עמ' 7-35; חוברת ב-ג (טבת-ניסן), עמ' 110-136; תיקוני טעויות דפוס, שם, עמ' 198.
8. 'כיצד סדר נושא ונושא?', לשוננו לעם פה (שבט תשי"ח), עמ' 67-75; פו (ניסן), עמ' 97-107; פז-פח (אייר), עמ' 149-166.

9. 'חילופי בן-אשר ובן-נפתלי', בית מקרא, שנה שלישית, חוברת ה-ו (ניסן תשי"ח), עמ' 1-19.
10. 'מלשון החדשות והודעות'; לשוננו לעם פט (סיון תשי"ח), עמ' 196-199.
11. 'ביקורת על *A. Murtonen, Materials for a Non-Masoretic Hebrew Grammar*, קרית ספר לג, ד (אלול תשי"ח), עמ' 482-491.

תשי"ט (1959)

12. כתיב מלא החל מכתה א, לשוננו לעם צו (אדר א' וב' תשי"ט) [חוברת מיוחדת].
13. 'להסיר מכשול בהוראת הניקוד (הצעה)', הד החינוך, כרך לג, חוברת לו (ניסן תשי"ט), עמ' 2.
14. 'שתי תשובות למורי ניקוד וכתיב', לשוננו לעם ק-קא (תמוז-אב תשי"ט), עמ' 235-242 (אלו התשובות שבמס' 3, 4, 14).
15. 'מבטא מצוי ומבטא רצוי', לשוננו לעם קב (אלול תשי"ט), עמ' 266-278.

תש"ך (1960)

16. 'כתיב אחד לבן-שבע ולבן-שבעים', לשוננו לעם קו-קז (מרחשון תש"ך), עמ' 130-142.
17. 'על ניקוד תמוה של פיוט אחד', תרכיץ, כרך כט, חוברת ג (ניסן תש"ך), עמ' 250-260.

תשכ"א (1961)

18. 'הלועזית הסמויה שבלשון חכמים (חיקויי משמעות)', הקונגרס העולמי השלישי למדעי היהדות (תשכ"א), כרך 3, מדור 'לשון עברית', עמ' VIII/2-VIII.
19. 'בת שבמקרא היא חבית שבמשנה', ידיעות החברה לחקירת א"י ועתיקותיה, שנה כה, חוברת ג (תשכ"א), עמ' 162-166.
20. תרגום ותעתיק של מלים גרמניות ונאציות, הוצאת יד ושם, תשכ"א.

תשכ"ב (1962)

21. 'מבטא שפתנו וכתיבתה', מאסף לדברי ספרות, ביקורת והגות (תשכ"ב), עמ' 464-478.

תשכ"ד (1964)

22. 'און מלים תבחון, בחוברת "על המבטא העברי ב"קול ישראל"', לשוננו לעם קמו-קמו (אדר-ניסן תשכ"ד), עמ' 111-131.
23. 'תשובה למאמרו של מר חנוך ילון', לשוננו כז-כח (תשכ"ד), עמ' 373-379.

תשכ"ה (1965)

24. 'האטה', לשוננו לעם קנג-קנד (כסלו-טבת תשכ"ה), עמ' 32-35.
25. לתקנת לשון העיתונים, לשוננו לעם קנה (שבט תשכ"ה); קסא (אב תשכ"ה) [חוברות מיוחדות].

תשכ"ו (1965/6)

26. 'עוד לעניין "ביצוע"', לשוננו לעם קסג (כסלו תשכ"ו), עמ' 17-20.
 27. 'פרשת עקב', לשוננו לעם קס-קסח (סיון תשכ"ו), עמ' 130-136.

תשכ"ז (1967)

28. לשון מקרא ולשון חכמים, מהדורה מתוקנת ומורחבת, הוצאת דביר, תשכ"ז.

תשכ"ח (1968)

29. 'דעת לשון ומכאוביה', מאזניים כו, חוברת ד (אדר תשכ"ח), עמ' 289-291 (דברים שאמר אבא בנדויד בקבלת פרס ביאליק, עשרה בטבת תשכ"ח).
 30. 'עברית שנשבתה בין הגויים', מאזניים כו, חוברת ה-ו (ניסן-אייר תשכ"ח), עמ' 373-388.
 31. 'תחומי משמעיים', לשוננו לעם קצא-קצב (אב-אלול תשכ"ח), עמ' 254-264.

תשכ"ט (1969)

32. 'שתילה ולא השתלה', לשוננו לעם קצה (טבת-שבט תשכ"ט), עמ' 75-76.

תשל"א (1971)

33. לשון מקרא ולשון חכמים, כרך שני: דקדוק ותרגילי סגנון, הוצאת דביר תשל"א.

תשל"ב (1972)

34. 'על ספרי עתיקות', לשוננו לעם רכז-רכב (אייר-סיון תשל"ב), עמ' 203-209; רכט (תמוז), עמ' 242-248: בית שערים.
 35. 'אל חברי לעבודה ברשות השידור', שבועון דבר (משא), 21 ביולי 1972.
 36. מקבילות במקרא. התקין: אבא בנדויד. הכנה והוצאה לאור: כרטא, ירושלים. 'ההסטוריוגרפיה המקראית בצורה סינופטית העורכת את כל המקורות המקבילים אלה לעומת אלה'. הספר עשוי ארבע חוברות (בשינויים קלים) אשר הופיעו כל אחת בנפרד מאז 1965 ובמהדורות אחדות, ואלה החוברות:
 א. בראשית, יהושע, שמואל, תהלים, דברי הימים.
 ב. מלכים א, דברי הימים.
 ג. מלכים ב, ישעיה, ירמיה, עזרא, נחמיה, דברי הימים.
 ד. לקט הקבלות של פרשיות ופסוקים מתוך תורה, נביאים, כתובים.
 37. 'לשון כסה ועשור', לשוננו לעם רל (אלול תשל"ב), עמ' 263-284 (שתי שיחות בענייני לשון לקראת ראש השנה ויום הכיפורים).

תשל"ג (1973)

38. 'לשון למועד', לשוננו לעם רלז (ניסן תשל"ג), עמ' 183-199 (שיחה בענייני לשון לקראת הפסח).

תשל"ד (1973/4)

39. 'עוד לשון למועד', לשוננו לעם רמא (תשרי תשל"ד), עמ' 3-13 (שיחה בענייני לשון לקראת חג הסוכות).
40. לשונות למועדים (ט"ו בשבט ופורים), לשוננו לעם רמו (שבט-אדר תשל"ד) [חוברת מיוחדת].
41. 'לשונות חג השבועות', לשוננו לעם רמח (אייר-סיון תשל"ד), עמ' 199-212.
42. מדרין לשון לרדיו ולטלוויזיה, אספו את החומר אבא בנדויד והדסה שי, תשל"ד.

תשל"ה (1975)

43. לשונותיה של חנוכה, לשוננו לעם רנב (כסלו תשל"ה) [חוברת מיוחדת].
44. 'קברו של המלך האחרון לבית חשמונאי', שבועון דבר (משא), 3 בינואר 1975. נדפס גם בלועזית: [Ariel 39 (1975), pp. 56-63].
45. 'אימתי "אני יודע" ואימתי "יודע אני"?' לשוננו לעם רנג-רנד (טבת-שבט תשל"ה), עמ' 74-78; רנו (אייר), עמ' 219-222.

תשל"ז (1977)

46. לשונות שלוש הרגלים, לשוננו לעם רעד-רעה (שבט-אדר תשל"ז) [חוברת מיוחדת]. (שלוש השיחות במס' 39, 40, 42 באות כאן ביחד אגב תיקונים ותוספות).
47. הידעת מאין הביטוי? (שלושים וארבעה ביטויים), לשוננו לעם רעז-רעח (אייר-סיון תשל"ז) [חוברת מיוחדת].

תשל"ח (1977/8)

48. 'עוד על "עושר שמור לבעליו לרעתו"', לשוננו לעם רפב (מרחשוון תשל"ח), עמ' 64.
49. "רגע של עברית" לא טעה, הארץ, 31 באוקטובר 1977.
50. 'מלחמת מצווה כנגד לשון הרדיר', ידיעות אחרונות, 16 ביוני 1978.
51. 'מלחמת שבע השנים כנגד ה"רגע של עברית"', ידיעות אחרונות, 23 ביוני 1978.
52. 'הבסיס לעברית טובה', ידיעות אחרונות, 30 ביוני 1978.

תש"ם (1980)

53. 'רגע של עברית', לקט תיקוני לשון ששודרו ב'קול ישראל', ערכו אבא בנדויד ושולם קרמר, הוצאת משרד החינוך והתרבות, המחלקה לחינוך מבוגרים.

תשמ"ד (1984)

54. 'אסירי העברית המהוהה', ידיעות אחרונות, 17 באוגוסט 1984.
55. 'מגחמותיו האישיות של פלוני', ידיעות אחרונות, 24 באוגוסט 1984.

תשמ"ה (1985)

56. 'תקופות הדיבור העברי ותקופות העברית הכתובה', מחקרים בלשון א, ירושלים
תשמ"ה, עמ' 163-173.

בשנים תשי"א-תשי"ט פרסם בנדויד בשם: אבא בנדויד (פאירשטיין). כך במס' 1-10,
12-14.

הדברים שבמס' 36, 37, 38, 39, 40, 41 — שודרו תחילה ב'קול ישראל'.